

Fragments de llibertat femenina a *Drames rurals*, de Víctor Català

Mòdul: Pràctica d'escriptura de la diferència sexual

Curs: La pràctica de la diferència (2016-2017)

Autora: Eulàlia Rodés Coma

Tutora: María-Milagros Rivera-Garretas

Índex

Enfocament del treball.....	3
Objectiu del treball.....	3
Apropament als personatges	3
Esplaiaments de llibertat femenina a <i>Drames rurals</i>	4
“En Met de les conques”. L’àvia del Met de les Conques	4
“Idil·li xorc”	5
Esplaiament del personatge de la Laia.....	5
Sobre la Llúcia i la Conilla, en veu de la Llúcia.....	6
“Agonia”. Soliloqui de la Bel.....	6
“Ombres”. O l’explicació de la Rita	7
“L’explosió”. O el pensament i el fer de la Quimeta	8
“Nochebuena”. La Marcona trobarà a faltar la Màxima	9
“L’enveja”. O el desig de ser mare	10
Contextualització de la literatura i la vida de Víctor Català	11
Sobre la naturalesa de <i>Drames rurals</i>	11
Breu aproximació a Caterina Albert/Víctor Català.....	13
Conclusions	13
Evolució del treball i comentaris sobre els personatges.....	13
Per acabar	19
Bibliografia	20
Annexos.....	21
El perquè de la recerca de la llibertat femenina	21
Concepte de la llibertat femenina.....	21

Enfocament del treball

Objectiu del treball

Em proposo trobar fragments de llibertat femenina en uns relats que mostren molts personatges femenins que han existit o han pogut existir. Es tracta d'unes narracions que tenen molta força _i per això m'hi vaig interessar_, però que no són essencialment positives, que traspuïn l'alegria de viure. Ara bé, com que em semblen uns relats valents, amb molta càrrega vital, que presenten la vida d'un ventall de dones, m'ha interessat i m'interessen *Drames rurals*, de Víctor Català.

La meua intenció és apropar-me als personatges femenins de *Drames rurals* empesa des del feminisme de la diferència sexual, a la recerca d'existència simbòlica de dones que expliqui com se situen al món, quin és el seu món. Precisament, vaig a la recerca de fragments de genealogia femenina en aquests relats de dones senzilles i que han viscut amb precarietat i duresa.

Apropament als personatges

He decidit apropar-me a les dones de *Drames rurals* tot fent unes petites versions d'alguns dels contes. L'obra *Drames rurals* està escrita en tercera persona omniscient però jo he preferit enfocar aquestes versions parcials de les narracions en primera persona. D'alguna manera, emprant la primera persona, m'ha estat més fàcil de posar-me en la pell de la dona i deixar que s'esplaiés, jo he sentit més la dona del relat. He confegit aquests textos situant-me en la línia del partir de si, que dóna lloc que la persona s'expliqui, que es desplegui en el món el seu desig sense condicions, fet que fa humana, o sigui, en part nova, cada existència, femenina o masculina. Busco la vivència de la dependència i de la disparitat no causades per injustícia social sinó per la necessitat o el desig o per lliure elecció. En aquesta línia he intentat posar el text en primera persona dels personatges femenins de *Drames rurals*.

Els personatges escollits de les narracions són els personatges femenins en els quals he palpat llibertat femenina. Algunes de les narracions les he hagudes de desestimar perquè, si bé en pràcticament totes hi ha presència de personatges femenins, la vida dels personatges femenins i la vida dels personatges en general tenia un fort deix fatalista, en què els personatges no tenien llibertat d'acció. Ara bé, tot i així, considero que n'he trobada, i més de la que creia en un primer moment. De fet, ha estat un procés d'anar trobant llibertat de ser, llum, clarors entre un univers tràgic. Però, tot i ser fidel a les dones escollides _les que m'ho han permès_ no explico tot el que els passa: he obviat finals durs.

Vull esmentar María Zambranoⁱ perquè, en la contínua creació de la vida humana, ella afirma que la dona crea, que l'amor és la seva gran creació: "El amor es una creación espiritual como el arte, como la ciencia". I m'agrada quan diu, més enllà d'haver esmentat la dona que pot ser la guia orientadora per a l'home quan ell vol ser un ésser heroic: "Pero existe otro amor que es el simbolizado por Heloisa, mujer que quiere serlo en plenitud". Aquest amor és el que m'interessa, a la parella escollida, a les amigues, a una mateixa essent fidel a si mateixa en el fer i el sentir. Jo he buscat en *Drames rurals* fragments de vida de dones que volen ser dones en plenitud i viuen la vida i l'amor essent elles al cent per cent.

Esplaiaments de llibertat femenina a *Drames rurals*

"En Met de les conques". L'àvia del Met de les Conques

Temps ençà vaig decidir viure fora del poble, amb llibertat de fer i desfer, vivint la vida a la meva manera. El bosc és acollidor: sempre hi he trobat valuosíssimes herbes i fruits que ens han permès guarir-nos i alimentar-nos i viure la mar de bé, formant part de la natura. Hi he viscut bé, envoltada de la meva filla i del meu nét. Si ens hem hagut de dir una cosa, ens l'hem dita i després a viure, que són dos dies, sense ressentiments.

Quan la meva filla va tenir en Met tot va anar rodat. Sempre hem sabut parir les dones de la meva família, i entre unes i altres sempre ens hem ajudat en aquests moments. El naixement d'en Met va ser una hora curta i la noia es va recuperar molt bé. Quan va néixer, això sí, vaig voler demanar al senyor rector que el bategés. Jo tinc les meves creences i passaven per fer-lo batejar, però tampoc necessito que em diguin què he de fer i què he de pensar. Faltaria més! A mi m'ha interessat conèixer la natura, les fases de la lluna, les herbes remeieres. Això per a mi ha estat gran, perquè m'ha agradat sempre i m'ha sostingut.

Quan el meu nét era una criatura, volia que es bellugués lliurement per l'eixida de casa, que experimentés amb terra i plantes. És important palpar amb les pròpies mans la natura que ens rodeja i de la qual formem part.

En saber que la vida se m'escolava i que potser era l'última nit _ ja se sap que totes i tots tenim data de caducitat i hem de retornar a la mare terra que ens ha acollit_, vaig voler acomiadar-me a la meva manera de la meva filla. Vaig fer una llarga mirada a la meva filla. A ella sé que he pogut transmetre els meus coneixements i puc afirmar que sap ben bé quines herbes i remeis

són útils per a la vida. I també m'he acomiadat del meu nét, teixint-li una bufanda perquè tingui un record de mi, que sé que és una mica d'hora per deixar-lo, és tan jove encara! Però, si més no, li he ensenyat tots els bolets que es poden trobar a la contrada.

“Idil·li xorc”

Esplaiament del personatge de la Laia

Doncs sí, sóc presumida. Em compro de tant en tant mocadors de pitaⁱⁱ i en flocsⁱⁱⁱ virolats que em protegeixen el cap i que m'agraden moltíssim. També em van bé per protegir-me els bonys que tinc, que he de curar amb untures i pegats. Però sí, a mi els ornaments m'agraden moltíssim. Una temporada que estava d'allò més bé dels tumors freds i que lluïa el cap sense mocador, em vaig fer un monyo que travava amb una agulla groga d'allò més escaient. Sempre m'agrada guarnir-me!

I estic contenta perquè em sento independent. Gràcies a Déu, els meus pares tenien casa pròpia i, és clar, essent filla única, en traspassar, al cel sien, me la van deixar a mi. A casa faig la meva i, a més, hi crio conills. Així no em falta de menjar i també en puc vendre algun de tant en tant. A més, amb la colla anem a captar i sempre aconseguim alguna cosa. Uix, a més a mi em fan bon tracte! Hi ha un senyor i una senyora que em van dir que si hi anava abans, sola, a mi em donarien un plat de vianda. Vaja, que vaig ben peixada, jo. No em falta de res.

I precisament, avançant-me a la colla per anar a captar, havent visitat aquest senyor i senyora, vaig trobar en Tit, que també és d'anar d'hora, ell, pel problema que té a les cames. I el cas és que de cop i volta, els dos vam notar que ens agradàvem. Amb un home com ell em sento a gust partint-me el pa i l'arengada que porto per esmorzar i tot el que faci falta! Ben aviat vam quedar que, quan tinguéssim els diners aplegats per casar-nos, cadascú la seva part, faríem el fet. Com que a ell, a casa, els nebots li registraven les butxaques venint de la capta, jo ja em feia càrrec de quedar-me'n la meitat. I més enllà de preparar el casament, no calia patir gaire, perquè jo tinc casa i està del tot parada.

La veritat és que amb en Tit jo em sentia alegre i cofoia d'ésser promesa. Per això, quan en Tit em va dir que ell no volia anar més a captar amb companyia dels altres, que no eren bona companyia, que només voldria anar amb mi però que això no podia ser perquè érem fadrins i ens faríem mirar malament, no m'ho vaig pensar ni un moment. Ho vaig veure molt clar: Ja pagaria jo tot el casament, que els diners són per això! I que contenta estava per mi i per ell, de veure'l tan alegre!

Per tant, ben aviat vaig anar a parlar amb el mossèn, per emparaular dia. Em vaig haver d'imposar i recordar-li que tant en Tit com jo érem majors d'edat i que preniem les nostres decisions. Al final, s'hi va avenir.

A més de casa, benestar, ara tenia marit! No em faltava de res. Què més podia voler? Però, malauradament, el vaig perdre. Ara, és ben veritat que un amor com el d'en Tit i el meu no és fàcil d'atrapar i que no tothom el pot viure ni en tota una vida sencera.

Sobre la Llúcia i la Conilla, en veu de la Llúcia

Ai, Conilla, que bé que estem juntes, amb el fill i la filla que ens estimen tant! Rentem plats, sargim... Si que és veritat que de vegades se'ns cau un plat, se'ns escapa un punt... I què hi fa? Qui treballa s'equivoca, i sí, es clar, la vista ja no és la que era.

El noi i la noia ens cuiden, estem ben peixades i anem netes, vivim com unes reines. Anem amunt i avall per tota la contrada. Ens tenim l'una a l'altra.

Això sí, sovint estem que si jo, que si tu. Que si a tu t'han donat més menjar... Que si tu corres massa... Ara bé, et dic una cosa: Déu nos en guard que t'ennueguessis o que aquell vailet mal educat et fes caure. Sense tu, Conilla, no sé pas què faria sola. Em fas tanta companyia, estem tan bé juntes!

"Agonia". Soliloqui de la Bel

Sé que demà a aquesta hora ja no hi seré. La vida se m'escola implacable com la ventada que a fora assota. I hi ha una cosa que em corseca. I el mossèn em diu que per ser perdonada ho he de dir a en Minguet, i així podré morir en pau. Aquest home que em vetlla dia i nit em sabrà perdonar. Si ell vol, al cel aniré.

És per això que li demano a en Minguet que em perdoni. En Minguet, commogut, em diu que sí que em perdona i que és ell qui ha tingut molta sort amb mi, que jo era jove i maca i que ell, més gran i pobre com una rata, no hauria gosat mai pensar poder-me tenir, a mi. A en Minguet li costa entendre el que jo li vull dir. Quan em vaig casar amb en Minguet jo ja estava grossa. Jo m'estimava el senyor Ramon, el meu Ramon que mai he deixat d'estimar i que, en quedar-me'n embarassada, vam buscar una solució i en Minguet ens la va donar. Bé necessitava un espòs i un pare.

Quan en Minguet va entendre l'abast de la confessió va sentir una gran ràbia però m'havia promès que em perdonaria i així ho va fer. A més m'estima sense condicions. No ha estat fàcil per a en Minguet saber que el fill, que no és el seu, és el que hem pogut salvar d'enviar a la guerra i de l'únic que podrà arribar-li consol, perquè el petit, el seu, ha hagut d'anar-se'n a fer la guerra, i potser no tornarà. Pel gran ens vam arruïnar per deslliurar-lo de la mort; pel petit, ja no hi podíem fer res. He de donar gràcies a la vida perquè d'alguna manera els he tingut als dos, al senyor Ramon que ben aviat passarà a fer la visita per veure com em trobo i a en Minguet, que no se separa de mi.

Després de deixar la casa del senyor Ramon, sempre he procurat tenir-li deferències: els ous més grossos i la millor fruita, les botifarres més llargues i les polles prenys, tot se n'anava de present a cal metge. En Minguet a vegades no ho entenia però m'ho respectava. I ara he demanat a en Minguet que perdoni el senyor Ramon. En Minguet l'ha perdonat. Ja me'n puc anar al cel. He estimat el senyor Ramon i també en Minguet, d'una altra manera, però me'ls he estimat als dos. Moro en pau.

“Ombres”. O l'explicació de la Rita

La Maleneta i jo som cosines. Les nostres famílies sempre s'havien fet molt i, en quedar òrfena ella i, al cap de poc temps, jo mateixa, sort en vam tenir l'una de l'altra. Vam viure juntes un temps, i ens aveníem moltíssim. Anàvem de festa, compartíem coneixences, pensaments, molta vida. Ens agradava parlar i parlar. Per a mi, la Maleneta és com si fos la meva germana, i ella a mi sempre m'havia tractat com a tal. Passi el que ens passi sempre em tindrà al seu costat.

Ens estimàvem, jugàvem, rèiem, ens enteníem i ens respectàvem. Jo em vaig casar i la Maleneta també. Jo em vaig quedar a viure a la casa que els pares em van deixar i encara hi visc, amb en Genís i el meu fill. La Maleneta es va casar amb un hereu que vivia a tres quarts d'hora de la nostra masia, també va tenir un fill.

Quan ella va començar a tenir problemes la vam acollir, perquè ella no se sentia gens bé a casa seva. I nosaltres, veient que no podíem millorar la seva situació, contents n'estàvem, si més no, de poder-la acollir. Al primer temps, encara va poder continuar veient el seu fill, que la seva sogra l'apropava entre mig camí de casa seva i casa nostra. Vam intentar ajudar-la tant com en vam saber, però últimament ja no és la que era i va i ve per la muntanya pasturant la seva vaca. La meva estimació sempre la tindrà i, en la mesura que puc, intercedeixo per ella,

però ara se'm fa més difícil entendre què necessita i com la puc acompanyar, la meua Maleneta estimada.

“L'explosió”. O el pensament i el fer de la Quimeta

Sembla que l'estigui espiant. I això tampoc m'agrada que sigui així perquè jo sempre havia confiat molt en ell. Però és que em pregunto què furga en Peret, enfilat dalt de la cadira, passant la mà dins la capsa on guardo els mocadors. Què m'està amagant? Vull estar desperta i mirar-lo amb un filet d'ull, sense que se n'adoni, i així saber què fa, però la son m'està vencent.

.....

Fa uns anys que som casats i per a mi en Peret continua essent el més important de la vida. Jo me l'estimo. Fa un moment que jo anava a sortir i ell em reclamava un petó de comiat, i ens hem fet un bes fort, ple, sencer: un bes de casats joves que encara s'estimen, i hem bromejat una mica, també.

Però reconec que últimament em costa d'entendre'l i en pateixo molt. I em fa enrabiari profundament el seu actuar. I, és clar, el fet que ja no porti un jornal a casa _del tot necessari_ és també un problema, per a ell i per a nosaltres. Ell cada dia està més irritable i jo no sé com fer bullir l'olla. Per esmorzar, preparo el que puc: un cafè aigualit. I per dinar, encara sort que em fien tres filets de bacallà sec amb què donar una mica de gust a l'arròs.

Aquests últims dies, quan ell és fora de casa, amb el cap sobre la taula, ploro una estona, fins a sentir-me alleugerida d'aquesta pena que m'omple el cor. Així no podem seguir... Intentaré intercedir per ell perquè sé que si parlo amb l'amo de la fàbrica el pot readmetre, jo puc explicar-ho tot, i en Peret pot tornar a la vida d'abans, i estar content, de bon humor. Sé que ell hi vol retornar però no és capaç de demanar-ho. Fa un moment em desfogava plorant però, havent pres la determinació de passar a l'acció, em sento molt millor: una dolça esperança m'envaeix. Demà a la tarda donaré una excusa a en Peret i aniré a veure què puc fer per sortir d'aquesta situació. L'he de protegir i protegir-nos.

.....

Ja surto d'anar a veure don Eladi, l'amo de la fàbrica, i la conversa ha anat molt bé. Ell vol fer fàcil que en Peret torni a treballar. Ha comprès la nostra situació i li vol aplanar el camí. Per poc que en Peret vulgui, podrà tornar a la feina. Don Eladi ens aprecia i, a més, li dol perdre un bon treballador com és en Peret. Estic contenta d'haver-hi intercedit. Ara tot anirà bé. Segur que la nostra vida canviarà.

“Nochebuena”. La Marcona trobarà a faltar la Màxima

Sóc la Marcona, que sempre he estimat molt les meves amigues de l'ànima, la Màxima i la Mariagneta.

Quina il·lusió, a les meves velleses i avui estarem de gresca, i sobretot no hi faltareu, tu, Màxima, i la Mariagneta de can Piu. Avui quan jo ja n'he fet vuitanta-un! Precisament, l'altre dia la noia em va trobar la data del meu naixement a una llibreta de l'avi.

Quina sort de tenir aquestes amigues! Fa una estona amb la Màxima de poc que ens acalorem. Jo li deia, a la Màxima, que la Mariagneta és més jove que nosaltres, que precisament en Piu l'havia deixat a ella perquè era massa gran per a ell i s'havia fet amb la Mariagneta. Això a la Màxima no li ha agradat i diu que ella no és pas més gran que la Mariagneta i que, si en Piu i ella ho van deixar estar va ser perquè ella així ho va voler. La veritat és que a mi m'agrada dir les coses tal com són. I la Màxima diu el que pensa però aviat li passa el mal humor. Som unes amigues que podem parlar sense embuts. I si una cosa no ens sembla bé, ens ho diem i santes pasqües! La nostra amistat no trontolla ens diguem el que ens diguem. Ens tenim una gran estima.

El cas és que en dir a la Màxima que la Mariagneta també vindria a jugar a cartes, ja he vist que la Màxima també s'hi apuntaria, segur. La veritat és que som amigues de sempre, vivim al mateix carrer. La Mariagneta i jo tenim més companyia, perquè de família no ens en falta, però la Màxima no ha tingut fills i en morir-se en Miquel, el marit, s'han quedat ella i el gat.

La Màxima és molt neta i polida. Casa seva i ella mateixa fan molt bona olor, de pomes del ciri, que és com perfuma casa seva. Un dia frega, l'altre apedaça roba, l'altre emblanquina, l'altre rega, l'altre passa la farina bo i cantant, l'altre dia la pasta, també fa filigranes delicades com un serrell de tovallola, ara fa la conserva i el diumenge santifica anant a missa ben d'hora al matí i a la tarda jugant a cartes amb les amigues, la Mariagneta i jo mateixa.

Per coses que faci, estant com està sola, aviat les acaba. Sempre té temps per anar als enterraments del poble, donar-hi consell o un cop de mà. Ajuda els altres en qualsevol quefer que porta la casa o aguantant una criatura. Fa almoina a qui li ho demana. Té geni però és un tros de pa. Espero que aquest vespre deixi sol el gat i vingui a fer la timba i a fer-la petar amb nosaltres.

.....

Efectivament, ha vingut a jugar a cartes a casa meva, per *Nochebuena*. Quina gresca! Finalment, durant la tarda m'havia animat i havia convidat a mig poble. La Màxima va seure al costat d'en Pep, un vell molt animat. Vam fer una timba. Vam torrar castanyes, vam beure amb porró. El concho d'en Pep va dir: "Bada la boca, Maximeta!". I la Màxima, que també sap de fer broma, va beure i empassar i va vigilar de no ruixar-se. Quines sortides! Després el jovent volien continuar. Però les més grans vam dir: "Déu vos do bones festes" i "Fins a un altres any", i ens acomiadarem tota la colla.

.....

Ara que, ai las, la Màxima ja no és amb nosaltres, el que sí que sé és que sempre hi haurà en mi una part d'ella, la meva gran amiga i companya de vida, amb qui podia parlar de tot i compartir-ho tot. Ella forma part del meu món, per sempre més.

"L'enveja". O el desig de ser mare

A l'hortet, m'he allargat, m'he ajupit, m'he vinclat per atansar la fruita. Oh, com em sento quan arriba la primavera, amb l'esclat de colors, aquest bé de Déu de fruita flairosa que porto! Sota el cel roent, deliri de colors encesos, em sento flor superba.

El meu marit m'estima amb tota la seva ànima i jo també l'estimo. I de fet, només pensàvem a estimar-nos. Del desig d'estimar-nos passarem a l'escalf d'un nou desig _quan el depararem_: volíem que el desig de l'amor que ens teníem donés fruit, volíem tenir un fill o una filla. Ell se m'acostava, humilment, reverenciant-me, encisat per mi i esperant un nou encís a nàixer. Amb inquieta confiança esperàvem el gran adveniment. Però passaren un any més, i un altre, sense cap senyal, i ens vam començar a obsessionar amb la idea de concebre. I ja han transcorregut deu anys. Érem roents i joves però els amors roents poden ser els més estèrils. I passà el temps i l'estimació perdurà, amb constància però sense ànsia ni deliri. Però avui, coronada amb el cistell de fruita primerenca i riallera, oferiré al marit aquests fruits.

Però, ja més avall, de retorn cap a casa, altra volta, com al trajecte d'anada, veig uns magraners i em fibla aquella angoixa estranya que m'havia atrapat a la pujada. Ara de retorn de l'hort, la sento més viva. Sento engegament, sento una frisança, un defici que em fa defallir i em clava els peus a terra i els ulls als arbres. Hi apunten les magranetes noves, totes amb sa coroneta retallada. Oh, aquestes magranetes menudetes, si en tenen d'encís en aquesta posta!

S'està fent tard, vull anar cap a casa però els ulls se m'aneguen, unes llàgrimes brolladores, fruit d'un anhel atzarós.

La gent que torna del clos em saluda i jo per no arrencar a plorar em mossego el llavi. I vaig, empesa pel desig, cap a casa i m'aclofo en una cadira.

El meu marit, arribant com arribo tard, ja m'ha preparat el sopar. I li agraeixo. I cuitant, paro la taula. Però no ho puc evitar, aparto el plat amb fàstic, esclato a sanglotar. M'arriba amb gran impuls la imatge i el desig d'aquelles magranetes. Pujo escala amunt i ploro.

El meu marit se sorprèn i, tot seguit, puja corrents, és un consol per a mi la seva companyia. L'abraço fort i li dic el que em passa, que em sento com si estigués embarassada, envejosa de la primavera i del magraner. I ell m'agafa a coll i em posa damunt del llit. Blanc i plorós, em despulla, em besa, em tapa, i em diu que no em mogui, que torna de seguida. El que em passa a mi l'afecta a ell.

Se'n va corrents. I al cap de poc, torna a ser amb mi acolorat i content i em llança pel damunt tota una cascada de magranetes amb sa coroneta retallada, com feble esclat de vida. I àvida de ser mare, enfonso les dues mans enmig de les magranes. I en mossego una i una altra, amb ànsia esbojarrada, per aspres que siguin: el desig de ser mare em ve de molt endins.

Contextualització de la literatura i la vida de Víctor Català

Si bé considero que és interessant i m'agrada conèixer la vida de l'escriptora i el context històric en què va viure, no és l'objectiu del treball. El treball té per objectiu trobar fragments de llibertat femenina en *Drames rurals*. Ara bé, la vida i l'obra de l'escriptora poden ajudar a entendre perquè he pogut trobar més o menys fàcilment aquests fragments de vida femenina lliure, i per això m'hi aturo fugaçment.

Sobre la naturalesa de *Drames rurals*

De fet, al preàmbul del llibre, a "Prec", Víctor Català, bo i adreçant-se a la damisel·la ciutadana, ens prepara a lectors i lectors dient-nos que el llibre serà dur: "aquest és un aplec dels pedruscalls que et deia, de formes anguloses i endurides, invariables a través dels segles, i no et pot plaure a tu, que et mires la pedra adulterada pel cisell i per l'enginy dels homes, com tampoc te plauria el pom de flors silvestres, que guardo en mon sarró de romiatge, puix tot són flors senzilles, primitives; unes, inoloroses; les altres, de fragàncies extremades".

Drames rurals (1902) és un exponent de la narrativa modernista, la novel·la narrativa de temàtica rural. Una obra amb preocupacions ètiques i estètiques. Com diu l'autora a "Prec", ens presenta un món rural d'aspecte primari, en brut, amb tota la seva violència, sense els refinaments ni el filtre de la cultura, amb sinceritat. No es tracta de tipus convencionals, emmarcats dins del costumisme, com s'havia presentat el món rural anteriorment.

Val a dir que dues de les narracions s'escapen del que seria la unitat del llibre. A "L'explosió" se'ns presenta el món obrer de la Barcelona dels atemptats anarquistes. El marc, doncs, és la ciutat. A "L'enveja" sí que se'ns presenta el tema rural però enfocat de manera diferent, més amable, tot i la complexitat dels desitjos de la protagonista, perquè la parella s'estima i la protagonista és presentada com una deessa rural i el final no és negatiu, com si passa en la resta de contes. En realitat, són dues narracions que van ser incloses a última hora, tal com justifica l'autora en una carta del 15 de gener de 1903, a Narcís Oller: "ni *L'enveja* ni *L'explosió* havien de figurar en el volum, quina unitat destrueixen; però mentre s'imprimia, escassejà l'original i com jo per tot estava menys per escriure (la meva mare estava malalta), vaig haver d'enviar el que altra ocasió no hauria enviat de cap manera". En paraules seves, trobem Víctor Català, l'escriptora, i Caterina Albert, la dona que es fa càrrec de la casa i la família.

A *Drames rurals*, s'hi reflecteixen les tensions en les relacions i la complexitat de les personalitats i dels comportaments individuals i socials, i especialment, la situació de les dones. L'existència de la massa social inconscient, la violència masclista, la presència dels marginats dins dels marginats amaren tots els contes. S'hi troba molta filosofia fatalista de la realitat, que beu, en certa mesura, d'elements de l'anàlisi naturalista, com pot ser la llei de l'herència com a condicionament de les actituds dels personatges o de la interrelació entre l'ésser i el medi, que en aquest context deixen de ser elements naturalistes i passen a esdevenir simbòlics. La voluntat humana resta sotmesa a pressions i influències externes. El món rural és enfocat fonamentalment de forma crua, negra i pessimista, on la violència hi és present.

A *Drames rurals* hi ha un predomini de les narracions sobre els diàlegs, narracions que incorporen el poema en prosa. L'autora fa una gran tasca de rescatar i reelaborar la llengua viva del camp. La realitat és tractada com a visió, no com a anàlisi. Són narracions molt simbòliques.

Breu aproximació a Caterina Albert/Víctor Català

Caterina Albert neix en una família acomodada i viu a l'Escala. S'interessa per la literatura, però també per la pintura i l'arqueologia. És una escriptora amb sensibilitat, creativa i rebel. En la literatura es mostra la seva llibertat.

A casa, d'adolescent, va començar a disposar d'una cambra pròpia, un petit estudi a les golfes de la casa, el seu niu, per poder escriure amb la tranquil·litat i la reserva necessàries que ben poques dones podien tenir en aquells moments. Aquesta cambra és evocada literàriament l'any 1905 en una prosa íntima intitolada "Mon niu", com l'espai que li permet desplegar les ales de la creativitat amb llibertat.

Val a dir que al 1898 presenta als Jocs Florals d'Olot una poesia, *El llibre nou*, i un monòleg teatral *La infanticida*, i són premiades totes dues. Quan es comprova que qui ha escrit *La infanticida*, un relat de gran duresa de contingut, és una dona, es desencadena un gran rebombori i hostilitat envers l'autora. L'autora no va a recollir el premi i decideix, tal com diu ella, "no donar mai més la cara".

Potser per això, Caterina Albert opta per mostrar-se com a amateur i emprar el pseudònim masculí de Víctor Català. I de fet esmenta sovint obligacions i dependència familiars com a justificació del rebuig a mostrar-se en públic i les utilitza per protegir-se, un cop ja se sap qui hi ha darrere de Víctor Català. D'això se'n pot desprendre que té dificultats per mostrar-se tal com és públicament. I de fet, es resisteix a participar a actes públics, es nega a ser adscrita a cap col·lectiu, ni en el modernisme ni en el noucentisme. D'alguna manera, defuig la competitivitat, la qual cosa li permet finalment ser acceptada com a autora professional que és. I de fet és eclèctica perquè té molts interessos i moderna. I es així que aconsegueix mantenir amistat i cartejar-se amb gran part de la intel·lectualitat catalana del moment, estar al dia dels corrents internacionals, és una gran col·laboradora de la revista *Feminal* i és estimada pel poble.

Conclusions

Evolució del treball i comentaris sobre els personatges

Els que en un principi em semblaven uns relats amb una gran càrrega feminista han estat precisament els relats que no he gosat explicar des de la llibertat femenina. No he sabut com. No he vist possibilitats de maniobrar. Em passa amb "Parricidi", "Daltabaix", contes en què hi

ha el component de la violència masclista. Hi veia molta càrrega feminista, de reivindicació de la vida de les dones i de les persones però m'he trobat amb uns textos en què la llibertat estava del tot destruïda i no he pogut trobar elements on aferrar-me per desenvolupar la llibertat femenina d'aquests personatges marcats per un destí fatal.

I diria que, en general, a *Drames rurals* hi ha molts fragments de denúncia de vida femenina i són uns fragments valents, però, quan has decidit anar a la recerca de la llibertat femenina, costa trobar-hi aquesta llibertat. Costa, però, indefugiblement, s'hi troba i penso que ha estat un exercici valuós per a mi. Evidentment, he hagut de deixar de banda imatges concretes, finals, com la mort de la Quimeta per la detonació d'un artefacte a "L'explosió" o la mort del nuvi a "Idil·li xorc". De fet, els títols dels relats que acabo d'esmentar són totalment definidors del final dur de les vides explicades.

Quan ja tenia més clar que buscava elements de llibertat en diferents personatges i havent parlat amb la tutora, ja vaig veure que simplement m'havia de centrar en els personatges femenins. En el primer moment de plantejar el treball jo no ho veia tan clar, perquè em semblava que en homes també podia trobar la llibertat femenina, però, és clar, a tot estirar hi puc trobar homes que reconeixen l'autoritat femenina o homes que busquen la llibertat de ser home, però jo sóc dona i es tractava de buscar fragments de vida lliure de dones, que és el que a mi em pot servir com a estudi de genealogia femenina. Per què m'havia costat tant d'enfocar-ho així, si aquesta era la meva intenció? Fins aleshores la llibertat femenina del feminisme de la diferència sexual només l'havia entesa a mitges? Doncs suposo que sí. M'he criat en la igualtat entre sexes, en escola mixta, a casa entre germans i germanes, que el coneixement no m'hagi arribat de forma sexuada fent un èmfasi a la vida, les destreses, les aspiracions de les dones això deu haver contribuït a no saber-me fixar més fàcilment en la vida de les dones tot i que les veig al carrer, a casa meva en les meves filles, entre les meves amistats, a la família, les busco en pel·lícules i llibres, perquè em solen interessar més pel·lícules i llibres amb presència forta de dones. Però tot i així, en alguns casos, m'ha costat fixar la meva atenció a fragments de vida lliure de dones que tenia al davant.

Un cop havent constatat l'interès que tenia i tinc pel llibre de *Drames rurals* i la importància que se'n desprèn com a relats de vides de dones, he començat a redactar les versions parcials de llibertat femenina de les narracions a partir d'un dels personatges. Finalment, he decidit posar els meus esplaiaments seguint l'ordre de les narracions de *Drames rurals* però aquest no ha estat l'ordre inicial de treball. Per a mi, hi ha un altre ordre, l'ordre amb què realment he

anat confegint aquests monòlegs o textos en primera persona, que venien donats de la facilitat a la dificultat de trobar-hi trossos de llibertat femenina.

Vaig començar per “Idil-li xorc”, que ja és el conte que vaig decidir enviar a la tutora perquè tingués un tast de l’obra i en què hi veia la possibilitat de parlar d’amor, tot i els impediments socials per dur-lo a bon port. Hi trobava també llibertat femenina en el desig d’arreglar-se de la Laia. L’adorn com un llenguatge que expressa admiració i amor cap a l’obra materna: la mare ens ha donat la vida i ens ha ensenyat a parlar també a les filles, mostrant-nos que no estàvem despullades, que hi havia un ordre, una coincidència entre les paraules i les coses. I també, després d’haver llegit de María Zambrano, que al seu torn havia llegit en Dostoievski: “que el que logra reunir muchos recuerdos está salvado para toda su vida”^{iv}. Aquesta importància dels records també m’ha servit per encarar les últimes reflexions de la Laia sobre el gran amor viscut, però reconec que ja és més una llicència meva que una aposta de la narració original.

Més tard vaig decidir fer-hi lloc també a la Llúcia i la Conilla, ja que em semblà remarcable l’amistat entre dues consogres que es barallen i alhora es necessiten i es tenen l’una a l’altra. Em sembla l’exponent, doncs, d’un teixir la vida conjuntament, d’una amistat femenina.

Vaig continuar per “Agonia”. Aquest intent d’analitzar la llibertat dels personatges femenins m’ha estat molt útil perquè m’ha ajudat a trobar llibertat femenina en personatges que en un primer moment no n’hi trobava gens, com he dit. En “Agonia” vaig haver de fer un clar esforç per centrar-me en la Bel, mentre que m’arribava molt més la llibertat d’en Minguet de poder perdonar la Bel, perquè l’havia estimada tant que no trobà dins d’ell ni una engruna de cor per avorrir-la. Però, efectivament, a l’hora de posar fil a l’agulla a la redacció dels esplaiaments dels personatges femenins, he pogut trobar perfectament la sintonia que em fa entendre la vida i les decisions de la Bel. En un primer moment, només li reconeixia que mantenia intacta la llibertat d’estimar el senyor Ramon, el metge, a casa del qual havia treballat de minyona, a l’hora que constatava que sobretot ell s’havia aprofitat d’ella. Entreveure la llibertat més enllà de la pressió social exercida per les classes benestants i d’alguns homes envers algunes dones és difícil. He hagut de fer l’esforç de no llegir el context en clau social. Després, he entès que la Bel era una dona que troba un camí en el seu interior que li permet no renunciar als seus sentiments. D’alguna manera, havia estimat dos homes i havia pogut mantenir aquests amors i és valenta i lliure per demanar perdó a en Minguet, per parlar clar, sense mentides, i poder morir en pau. Aquest personatge de la Bel, que no sabia ressaltar al principi, prenia forma en mi i hi trobava una gran llibertat de menar la seva vida, prendre decisions i demanar a en

Minguet la seva col·laboració total. Ha estat un apropament al reconeixement de la llibertat femenina més enllà de la pressió que la societat ha exercit i exerceix en la vida de les dones: una dona que es quedava embarassada fora del matrimoni tenia un problema... En aquest relat, la protagonista troba un camí al seu interior que li permet no renunciar als seus sentiments.

Rellegint el llibre, vaig trobar potencial de llibertat femenina en "Nochebuena"^v. En la primera lectura hi veia la vida d'unes dones amb el contrapunt, molt poderós, de l'assassinat d'una d'elles per tal d'usurpar-li el patrimoni. Per poder enfocar *La Marcona trobarà a faltar la Màxima* he obviat la terminació de la història de la Màxima i he hagut de fer l'esforç per oblidar-me'n o apartar-lo i poder-hi trobar, doncs, la llibertat femenina dels personatges, que es trobaria tant en la Marcona, que sent una gran estimació per a les seves amigues i ens parla de la Màxima, com en la Màxima. La laboriositat i la generositat de la Màxima en les seves tasques diàries i relacionant-se amb els veïns em sembla una obra civilitzadora. La Màxima és un bon exponent dels valors de l'atenció i la cura del vincle, destacats i importants en el pensament de les dones, que pressuposen una concepció del jo i dels altres com a interdependents.

L'amistat entre la Marcona i la Màxima és oberta _admet la disparitat_, confiada i franca. No és l'únic drama en què hi apareix l'amistat però sí el que hi està més desenvolupada. L'amistat femenina és signe de llibertat per a les dones i se sustenta en el suport mutu i en la relació per la relació i representa una encarnació feliç del fet de ser dona. En el cas de la Marcona i la Màxima és sobretot una amistat de relació per relació, perquè han compartit molta vida. L'amistat és fonament d'una vinculació humana, escollida, plaent que és el pilar d'una societat positiva.

Aquí l'esforç que he hagut de fer no era de fixar-me en els personatges femenins, que ja m'hi fixava de bones a primeres sense interferències possibles de personatges masculins, sinó que la llibertat femenina que hi havia _que és molta_ s'enfosquia per la brutalitat del final, que he obviat i que trobo lícit d'obviar perquè tota vida té claroscurs però aquí jo buscava les clars de llibertat femenina. Finalment, m'he permès entreveure el record de la Màxima que no morirà mai en la Marcona, que em sembla un sentiment del tot plausible, però això ha estat un anar més enllà del que és estrictament el text original, que simplement deixa amb el cor glaçat als lectors.

Va ser rellegint el llibre que vaig saber veure en “L’enveja” un conte d’amor i d’exaltació de la maternitat, que en aquest cas no es podrà realitzar. És una narració una mica diferent de les altres, amb molta sensualitat i intimitat, si bé el context social també hi és de rerefons: “En aquell punt lo poble olorà el drama, i, amb son instint pervers de bèstia inferior, clavà la urpada al punt que més dolia i els anomenà *Forros*”, lo motiu pregoner de sa desgràcia.” El conte té el punt negatiu-fatalista que la maternitat no s’esdevindrà de debò, però això no treu que el desig de ser mare i l’amor entre la parella siguin intensos, vitals i sensuals. M’ha colpit com la protagonista se sent voluptuosament embarassada, envejosa del magraner. Les fruites, associades a la maternitat, desencadenen la sensació que el desig de ser mare s’està realitzant. Penso que és un relat amb un gran component de llibertat femenina, de l’inici al final, molt potent però en un primer moment, potser en ser un dels contes de temàtica molt diferent respecte dels altres, no era un dels escrits en què jo pensava més. Potser també perquè no té tant una temàtica social, de primeres, no em va impactar de la mateixa manera que altres contes. En canvi, és un conte que, en rellegir-lo, l’he gaudit molt i em sembla un cant a la vida, a ser dona i al desig de ser mare.

Seguidament m’he posat a treballar “En Met de les Conques”. Fins aleshores, l’havia ajornat perquè realment el personatge important és en Met, i és un home. Però les Conques, la mare i l’àvia, coneixien el poder de les herbes, que no arriba a en Met. En aquest sentit, podríem parlar de la transmissió de coneixements entre mare i filla que s’estroneja entre mare i fill. La mare li demana a en Met que prepari una aigua de malves per sanar-li la intoxicació que pateix de bolets i de la qual morirà; tanmateix, ell no és capaç de preparar-li.

Si el treball va a la recerca de la llibertat femenina, calia deixar constància del saber molt femení que suposen les trementinaires i la llibertat d’algunes dones de ser capaces de viure autònomament al marge de la societat. He hagut de fer cert esforç de suposició, perquè en la narració hi sura aquest saber de dones i aquesta autonomia, però no és la part central de la narració, que és la vida d’en Met i val a dir que l’àvia i la mare hi fan un paper d’aspresa, de baralles entre elles, de marginalitat, però, en aquest espai _no sense gran esforç_, jo hi he entrevist llibertat femenina, com, de fet, penso que sens dubte hi havia d’haver en personatges rurals semblants de la ruralia nostrada.

Pràcticament havia desestimat “L’explosió” perquè acaba molt malament _amb la mort de la Quimeta esdevinguda per l’atemptat perpetrat pel seu mateix marit_ i perquè m’hauria estat més fàcil fer-ne una lectura politico-social, però, després de donar-hi força voltes, he sabut

centrar-me en l'amor de la parella i les ganes intenses de la Quimeta de canviar la situació econòmica en què es troben, la seva decisió de bellugar tecles perquè el marit recuperi la feina, la seva desimboltura per aconseguir-ho. Admiro la Quimeta perquè fa mans i mànigues per posar el plat a taula i perquè, sens dubte, la Quimeta pensa per si sola i actua per si sola quan considera que ha d'intervenir per millorar la situació laboral del marit. Aquesta ha estat la lectura que en faig un cop m'he després de l'ambientació política, la Barcelona dels atemptats anarquistes.

M'he decidit encabir "Ombres" en aquest recull de llibertat femenina però després de donar-hi moltes voltes. Sobretot, perquè el centre de la narració és el procés d'embogiment de la Maleneta i, evidentment, té un component molt trist i implacable, tot i així és una sortida molt femenina i havia d'aparèixer al recull, entenc. Amb tot, val a dir que he optat per una solució relativament fàcil per part meua: he posat el text en boca de la Rita, que fa un cant a l'amistat, i això ja no és difícil d'exalçar. De tota manera, vull deixar constància que he arribat al convenciment que la bogeria havia de reflectir-se en el treball, que no l'havia d'amagar, i que entenc que en aquesta bogeria la Maleneta ens explica el seu malestar, que no troba altra manera de manifestar-se.

És un relat especialment curiós. En el cas d'"Ombres", a la primera escena hi apareix un observador que narra l'escena de la Maleneta ballant i fent pasturar la vaca, en primera persona. Això no passa en les altres narracions, en què la figura narrativa sempre està circumscrita a la tercera persona omniscient, que ho veu tot, si bé no forma part integrant de l'obra. Aquí, doncs, tot i que la història continua narrant-se en *feedback* al passat i en tercera persona, comença en el present i en primera persona. Penso que d'aquest apropament inicial, en podem deduir que Víctor Català se sent especialment propera al personatge de la Maleneta, el de l'ésser que se sent a disgust amb la realitat que li ha tocat viure i opta per una escapada. És una història molt misteriosa en què no arribem a saber amb certesa quins són els problemes de la Maleneta. Personalment, veig en la Maleneta una voluntat d'escollir una vida que socialment no ha pogut escollir. El que està en joc quan es cancel·la o s'ignora la diferència sexual, els desitjos propis, són la cordura i la grandesa de moltes dones; perquè les regles que normalitzen vides unificant-les s'empassen espais de llibertat. Entenc que per a Caterina Albert i Paradís, l'escapada és l'escriptura. Per a Maleneta, l'escapada d'una realitat pautaada per altri, el casament i la vida de mestressa de casa és la bogeria.

A més de “Parricidi” i “Daltabaix”, que ja he esmentat, he desestimat “El pastor” i “L’empelt”, perquè no hi apareixien personatges femenins en què em pogués fixar. Finalment, he desbancat “La vella” perquè el procés de decrepitud i solitud del personatge central no em donava peu a entreveure llibertat en la situació de malaltia, aïllament i indefensió que li tocava viure, tot i que ho he intentat. En alguns dels contes, la cruesa i la violència que tocava viure als personatges no m’ha permès trobar-hi llibertat femenina més enllà de la constatació de denúncia.

Per acabar

Aquesta comesa de recerca de llibertat femenina, si bé no ha estat exempta de dificultats _pel marcat to social de l’obra_ i he necessitat de cert entrenament _no m’era fàcil de centrar-me en alguns personatges femenins perquè a voltes em centrava en els masculins_ puc afirmar que, la llibertat femenina, la hi he trobada.

El treball vol ser una constatació de l’interès que té per a mi de buscar elements de llibertat femenina en la literatura, així com en les dones que ens han precedit. Evidentment, les vides dels homes també m’interessen, però jo, com a dona que sóc, tinc al meu abast la complicitat amb altres dones, per genealogia, buscant autoritat femenina. De fet, si no sóc capaç de veure la seva llibertat segurament em serà difícil trobar la meua llibertat. A més, reconèixer la seva llibertat em porta a posar en relleu el valor a la mediació amorosa, obrint-me a la singularitat de cada trobada, en relació, arrelant-me al moment. És la presa de consciència i les relacions el que conté el germen de la llibertat.

Crec que en la literatura escrita per dones no ha de ser gaire complicat trobar-hi fragments de llibertat femenina, perquè les històries parteixen de la realitat i les escriptores tendeixen a escriure de la realitat que coneixen. De tota manera, hi pot haver dificultats, com en el cas de *Drames rurals* ha estat el gran fatalisme, determinisme en què les dones estaven abocades. Ara bé, com que Víctor Català tendeix a treballar a fons els personatges, entre els obscurs també hi he pogut trobar clarors. Sens dubte, he trobat llibertat femenina en la manera de teixir la vida, el treball, els afectes, la intimitat de les dones en els relats.

Qualsevol obra literària que faci una elaboració psicològica dels personatges femenins ha de permetre trobar-hi els desitjos d’elles. I bé, en les dones dels personatges de *Drames rurals* i, diria que en les dones en general, hi ha una forma d’elaborar el negatiu que permet veure la

realitat d'una manera que va més enllà del mal comès i és una mirada que neix d'una relació de llibertat.

Si intervenim en el món, en primera persona, reconeixent el valor de l'experiència personal i posant en joc el propi desig, considerant sempre que, tot i l'explotació històrica innegable que han patit les dones i que patim, la llibertat de les dones és molt creativa i transformadora i ha existit sempre; si la busquem i hi donem crèdit, la trobem. Sens dubte, les dones _però també tota la humanitat_ podem tenir una genealogia femenina a partir de la qual assentar la nostra vida. Per a mi, és un referent i, per tant, em dóna un impuls més a entendre'm i a acceptar-me millor, per poder buscar la meua llibertat de pensament i d'acció: manifestar-me desacomplexadament en un món que no sempre m'ha animat a expressar-me. Si reconec i comunico els meus desitjos, la meua integritat i llibertat hi guanyen.

Si les dones del segle XX i del segle XXI ens quedem sense arrels, sense memòria de genealogia femenina pròpia, potser no arribarem a ser gaire més que un simulacre de persona universal, en què es dóna molt pes a l'objectivitat, a la llibertat individual però hi manca la mediació amorosa. Els sexes no són ni complementaris ni oposats, però la diferència sexual és un fet i és un fet creatiu des d'on els homes i les dones ens arrellem al món: dos sexes que diuen el seu món en llengua materna^{vii}, de manera que s'esdevenen moltes dones i homes arrelats al món amb els seus desitjos. A *Drames rurals*, hi he trobat el simbòlic pel qual les dones no se sotmeten a la mirada dominant. Aquest ha estat el meu granet de sorra a la cerca de llibertat femenina lliure en la literatura, en les dones del món rural.

Cada persona està en un continu i permanent treball d'interpretació de la realitat. La capacitat de donar sentit al que esdevé és una capacitat simbòlica a la qual no hi vull renunciar. Jo necessito ser reconeguda amb necessitats, talents i capacitats específiques. I vull estar ben oberta a l'intercanvi amb la vida des del meu ésser de dona.

Bibliografia

Català, V., *Drames rurals*, Educaula, estudi preliminar a cura de Núria Nardi

Zambrano, M., "El pleito feminista: seis cartas al poeta Luis Álvarez-Piñer" (1935-1936), *Duoda: Revista d'estudis feministes*, núm. 23, 2007

Cavaliere, L.; Cigarini, L., *Hay una diferencia. Un diálogo*. Nota introductoria de María-Milagros Rivera Garretas, 2015

Rivera Garretas, M.-M., *El fraude la igualdad*, Editorial Planeta, SA, 1997

Carbonell, A. et al., *Literatura catalana. Dels inicis als nostres dies*, EDHASA, 1979

Epistolari de Víctor Català (Volum II), a cura d'Irene Muñoz i Pairet, CCG Edicions, 2009

Annexos^{viii}

El perquè de la recerca de la llibertat femenina

Luce Irigay, psicoanalista francesa, en *L'oblit de les genealogies femenines*, expressa la dificultat que una dona té per estimar-se i deixar-se estimar en les societats patriarcals. La diferència sexual femenina passa a ser el negatiu del masculí en el devenir patriarcal de la cultura. Per a l'autora, la relació entre els sexes s'inscriu en l'economia profunda de la llengua. En lloc de constituir un gènere diferent, el femení en les nostres llengües s'ha convertit en un no-masculí, és a dir, en una realitat abstracta sense existència. D'aquí que a les dones els costi tant parlar o ser escoltades en qualitat de dones. L'ordre lingüístic patriarcal les exclou i les nega.

El feminisme de la diferència sexual vol anar més enllà de la igualtat entre homes i dones, proposant un arrelament en una mateixa i al món _també en un mateix_ i reclamant i treballant per un coneixement sexual, perquè el món del coneixement actualment és un i androcèntric, encara que pretesament universal, però els sexes són dos. El cas és que amb el feminisme de la igualtat a voltes no es va més enllà de la queixa perquè l'experiència i la vida femenina es tradueix en condició desagradable de la qual sortir-ne mitjançant la lluita per l'alliberament i pels drets en igualtat amb l'home. Sembla que la vida pública i el món dels homes sigui l'única fita a aconseguir, dins del patriarcat existent. El cas és que la societat de la igualtat ha tendit a ocultar la diferència sexual i la potència creadora i de relació que estar arrelats al cos posseeix.

Concepte de la llibertat femenina

Com diu Luisa Muraro, a *L'ordre simbòlic de la mare*^{ix}, una part important de l'experiència femenina no entra en contacte amb l'ordre donat per la cultura. I precisament entrar en la llibertat femenina excedeix els límits de l'ordre donat per la cultura convencional, androcèntrica. Ésser dona és molt més que aconseguir drets, és ésser la persona que es pot ser

amb plenitud i sense por, sentint-nos orgulloses de ser dones, mostrant-nos i transcendent com a tals. En la nostra societat, ha passat que intentant aconseguir la igualtat s'ha cancel·lat part de la llibertat femenina.

Quan donem valor a l'ordre simbòlic de la mare, els afectes no són considerats una debilitat; al contrari, són una font de riquesa, ens donen seguretat i coneixement. És important tenir la referència de les dones que ens han precedit i de les amigues per poder-nos fer i refer en relació amb altres dones. Sens dubte, l'experiència de les dones ens permet moure'ns en confiança i comoditat. Això ha estat un discurs existent però moltes vegades negat perquè xoca amb la moral pròpiament masculina en què es busca la llibertat sense interferir en la vida aliena, ser imparcial, l'ètica de la justícia, l'individualisme.

Amb l'intent de mantenir el vincle amb l'ordre matern, ordre que implica la mediació amorosa, es fa una revolució simbòlica. Es col·loca en el centre la necessitat de trobar un sentit lliure a la diferència sexual, diferència que, és clar, enriqueix la humanitat. Una cerca en una mateixa i per a una mateixa, modificant el món sense renunciar a una mateixa, permetent que una dona es pugui reconèixer en altres dones. Es prioritzen els propis desitjos, no la batalla contra la injustícia social (que neix de les dones defensant-se des de dins del patriarcat). En resulta una actitud positiva i confiada en el poder de la paraula. El simbòlic ens constitueix i la mateixa identitat està determinada pel llenguatge que fem. La connexió amb l'ordre matern facilita que hi pugui haver coincidència entre el que s'és i es fa. Aquesta vinculació requereix expressar-se i un temps relacional. "Tenir existència simbòlica és _en paraules de María-Milagros Rivera Garretas_ viure amb sentit lliurement acollit o traçat".

L'exclusió de la relació materna com a símbol que funda la vida d'una dona en pro del simbòlic patriarcal sols genera desordre en el coneixement de les dones (i humà), que talla les ales al fet de ser un/a mateix/a des del propi desig. La llibertat femenina posa de relleu el desig de ser dona, com a necessitat interna.

La llibertat femenina és una llibertat entesa com a experiència, que ha de ser revisada contínuament i en companyia. No es tracta d'una llibertat individualista. La llibertat femenina neix de la relació amb altres dones, relació que és via i modalitat de llibertat. En l'intercanvi amb les altres, les dones ens podem fer una idea de nosaltres mateixes: una autorepresentació, que és la condició mínima de la llibertat. L'autoritat es basa en la confiança, en la certesa d'una dona o algunes podran mesurar, calibrar i sostenir els nostres

desigs. Per a les dones, ésser lliure té molt a veure a recuperar l'autoritat femenina, la genealogia femenina, la llibertat de ser i d'estar en el món segons mesura pròpia. Luisa Muraro escriu que "les dones, més que excloses, estan fora perquè estan compromeses amb un altre- lloc/una altra-manera poc cridanera però que requereix, avui més que mai, ésser presa en consciència". Quan les dones es fan sentir es deixa de privilegiar el poder per damunt del que és humà i la principal preocupació de la societat són les persones. Jo he buscat aquesta llibertat femenina en els personatges femenins de *Drames rurals*.

La pràctica/teoria de l'autoconsciència i del partir de si va desplaçar radicalment la mirada i l'obligà a concentrar-se en els cossos pensants i en les experiències. Amb la separació, les dones es prengueren una gran llibertat de narrar experiències més íntimes no dites mai abans. No es tracta de saber donar respostes a tot sinó de construir relacions (i per tant llocs) on buscar respostes. I a partir de les experiències privades de les dones i a través de l'escolta s'extrapolava amb les altres dones el que l'experiència tenia de compartida: d'un fet íntim es passava a un fet polític. La veritat d'una dona podia inspirar-ne una altra. D'aquí la revolució simbòlica.

ⁱ Zambrano, M., "El pleito feminista: seis cartas al poeta Luis Álvarez-Piñer" (1935-1936), *Duoda: Revista d'estudis feministes*, núm. 23, 2007

ⁱⁱ Pita. *Femení*. Fibra tèxtil d'origen natural procedent de les fulles d'atzavara.

ⁱⁱⁱ Floc. *Masculí*. Adorn de passamaneria

^{iv} Zambrano, M., "El pleito feminista: seis cartas al poeta Luis Álvarez-Piñer" (1935-1936), *Duoda: Revista d'estudis feministes*, núm. 23, 2007

^v I a propòsit de Nochebuena, no voldria deixar de fer una altra consideració, que de fet no té gens a veure amb l'objectiu del treball però que vull fer. Penso que el títol parteix d'un error entre Nochebuena i Nochevieja. Considero que en la narració s'hi reflecteix més una nit de fi d'any, Nochevieja. Per la nit de fi d'any, anys ha, era comú no fer celebracions especials. En aquest cas, la Marcona i la Màxima i gran part del poble decideixen trobar-se i fer una mica de festa. Una nit de Nadal (Nochebuena) haurien estat preparant el dinar de demà o haurien anat a la missa del gall, o haurien cantat Nadales al voltant del pessebre.

^{vi} Forro. *Adjectiu*. Eixorc

^{vii} Llengua materna: en el feminisme de la diferència sexual, es refereix a la parla que diu la veritat, com quan la mare ens ensenyava el nom de les coses i les paraules tenien autenticitat i eren reveladores. El fet d'emprar la llengua materna expressa el vincle amb l'ordre simbòlic de la mare.

^{viii} Poso els següents apartats: *El perquè de la recerca femenina* i *Concepte de la llibertat femenina* com a *Annexos* i no en l'apartat d'*Enfocament del treball*, que primer és on em semblava que havien d'anar per contextualitzar el treball, perquè crec que allargarien el treball excessivament i, potser, l'entorpirien. De fet, són l'última part del treball que he redactat i que es podria donar per suposada, si bé a mi m'ha semblat oportú no obviar-la.

^{ix} Luisa Muraro ens remet a l'ordre simbòlic de la mare. Quan ets petit/a la mare s'ocupa de la cura i del benestar de la nena o del nen i comporta un vincle molt profund. La mare o les persones que exerceixen

aquesta funció són el viu exemple de la preocupació per les relacions i la responsabilitat cap a les altres persones. L'ordre simbòlic de la mare fa referència a la representació que nosaltres donem al fet de ser dones mitjançant la reflexió nostra i amb altres dones. Dit d'una altra manera, el vincle amb l'ordre matern expressa el desig de ser com quan estàvem descobrint el món, en què tot era autèntic i revelador. "Mare" fa referència a una experiència de relació amb el món, com a remissió al fet de néixer i de trobar el camí de naixement a una nova realitat.